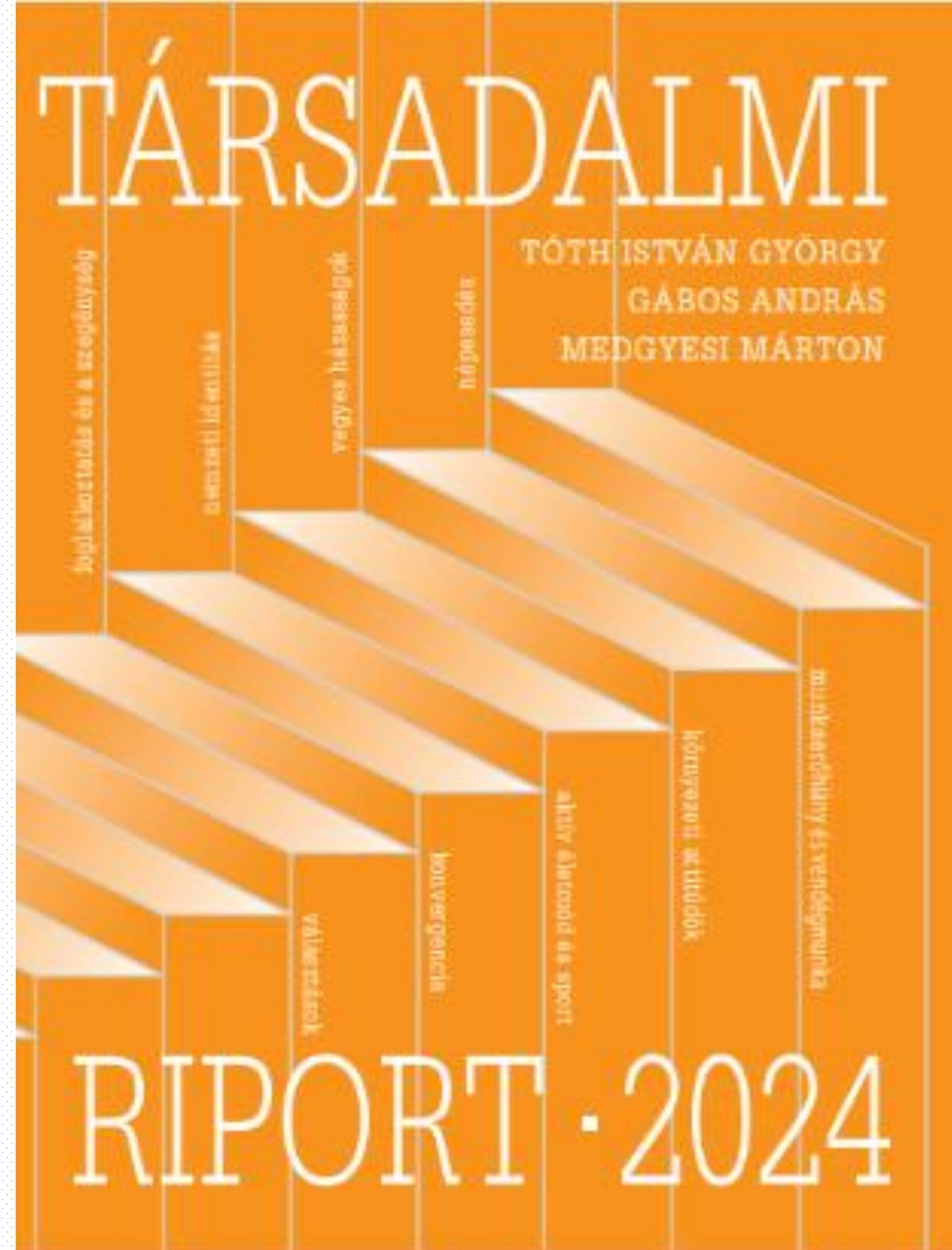
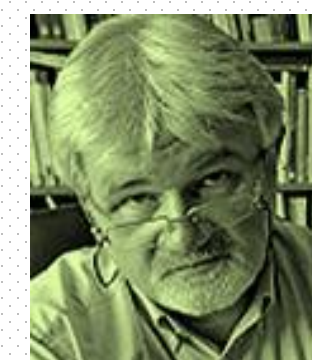
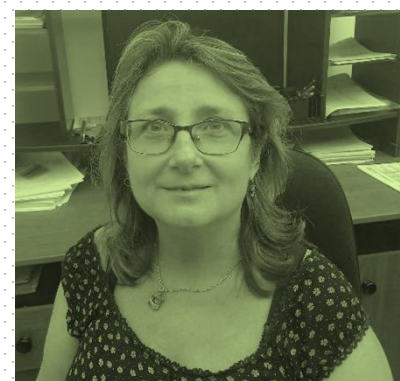

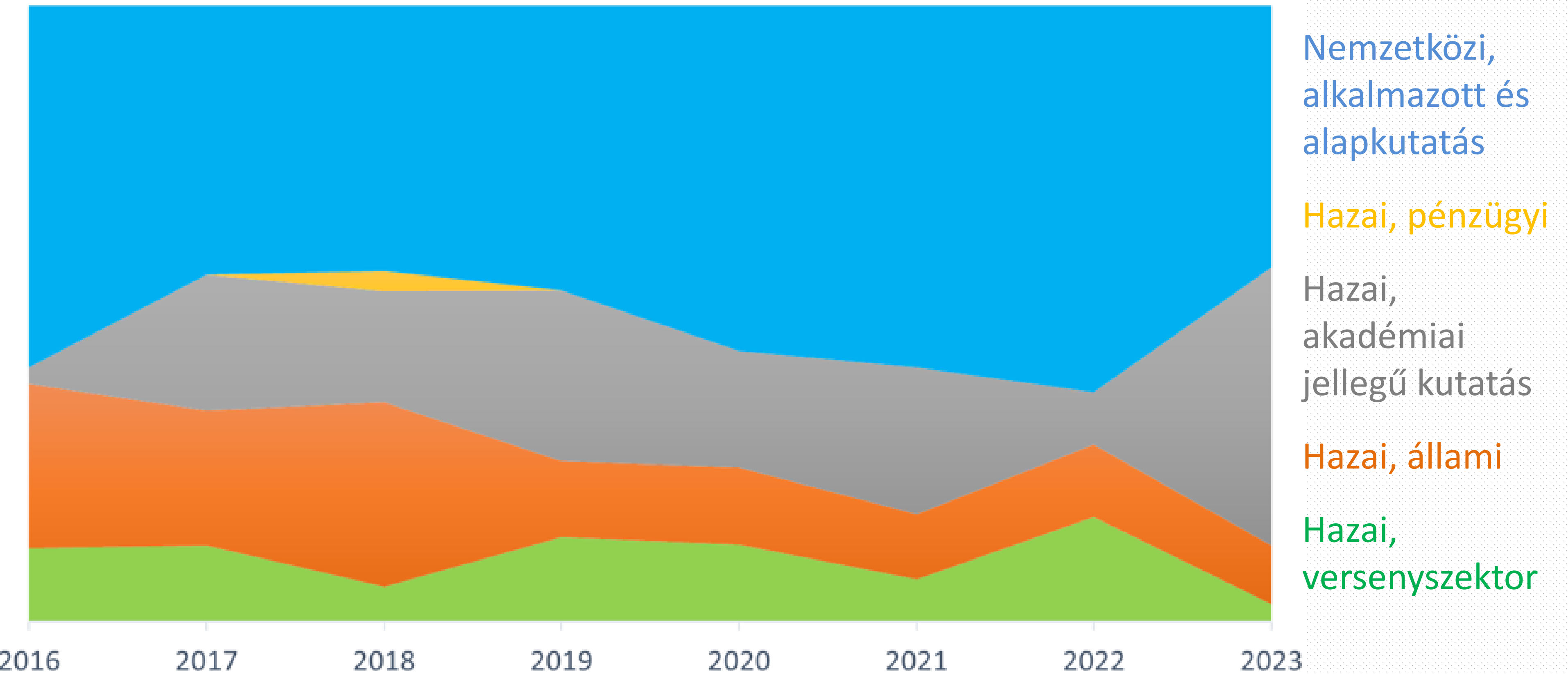
Könyvbemutató
2025. február 21.
Rózsavölgyi Szalon Arts & Café

TÁRKI, 2025, munkatársak

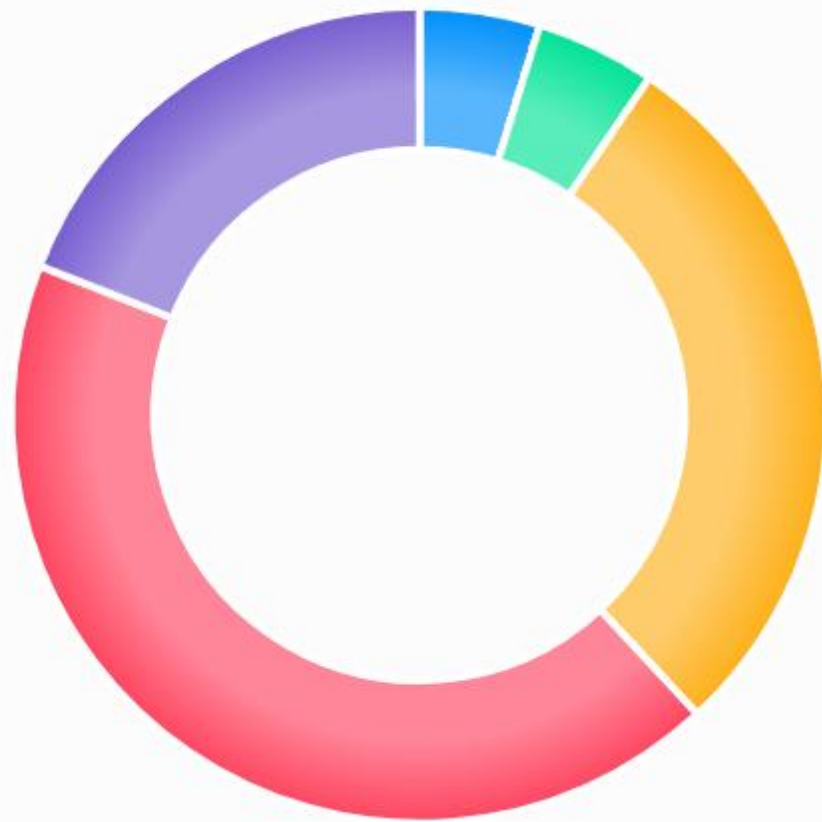
TÁRKI, negyedik évtized, kliensek

TÁRKI, nemzetközi projekt-partnerek

21 Projects

[PIC 998076263](#)

● REC - 1 ● CERV - 1 ● H2020 - 6 ● FP7 - 9
● HORIZON - 4

A Társadalmi riport sorozat

- 1990-2024, minden második évben
- Társadalmi indikátorok és interpretatív elemzések
- Empirikus kutatási jelentések
- Nemzetközi összehasonlítások
- Felhasználók: közpolitika, kutatók, média, egyetemi oktatás
- Támogató (2024): Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium

A Társadalmi riport 2024

Nagyfejezetek

I. AZ EU-TAGSÁG HOZADÉKAI

II. EU-KULCSINDIKÁTOROK, MAGYAR TELJESÍTMÉNY

III. GAZDASÁG

IV. DEMOGRÁFIA ÉS TÁRSADALMI CSOPORTOK

V. HUMÁN TŐKE ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

VI. ÉRTÉKEK ÉS POLITIKA

Szerkesztők

Tóth István György

Gábos András

Medgyesi Márton

A kötet számokban

- 18. kötet: rekord
- 24 fejezet, 37 szerző
- női szerzők: 40%
- nem tárkis szerzők: 75%

1. kerekasztal

13:45-14:15 Magyar felzárkózás az EU-tagság időszakában

Moderátor: Gábor András vezető kutató, TÁRKI

Gulácsi Gábor – Kerényi Ádám

A magyar gazdaság az Európai Unióban.
Felzárkózás, útvesztés, különút az Unió peremén

Pénzes János – **Kiss János Péter**

A területi egyenlőtlenségek trendjei Kelet-Közép-Európában és Magyarországon az uniós tagság első két évtizedében

Tóth István György – **Csathó Ábel**

Társadalmi konvergencia a kelet-közép-európai országok és referenciaországaik között

Tomka Zsófia

Nemzeti szuverenitás, szuverenizmus és az Európai Unió. Lakossági attitűdök Magyarországon, 1995 – 2023

Történelmi léptékű felzárkózás az EU integráció konvergencia gépezetének köszönhetően: 2024-re mindegyik EU-hoz csatlakozott egykori szocialista ország (EU11) átlépett a világ magas jövedelmű országainak csoportjába, és mindegyikük fejlettsége számottevően közeledett az EU átlagához, köztük **Magyarországé is.**

Az uniós felzárkózás fő hajtóerői az EU11 országokban:

- az EU egységes piacára bekerülés kettős húzóhatása

- Vámmentes belső piac, egységes szabályozás, alacsony munkaerő költségek >> uniós piacot célzó export kapacitá-sokat létrehozó tőke, technológia, know-how és szolgáltatások beáramlása **(Mo. élenjáró, GDP 50%-a külf. ir. váll.)**
- A helyi munkaképes korú népessége egy részének elvándorlása a nyugati tagállamokba **(Mo.-ról 5%)**

- A csatlakozók éves GDP-jük 1-3 %-át kitevő nettó uniós transzfert kapnak mezőgazdasági támogatásokra és kohéziós fejlesztésekre **(Mo. 2010-2022 között évente átlagosan 3%-ot)**

A felzárkózó magyar gazdaság pozícióvesztése az EU11 országok között (uniós vásárlóerő paritáson számítva)

	2004		2010		2023	
	fejlettség az EU27 átlagához	régiós helyezés	fejlettség az EU27 átlagához	régiós helyezés	fejlettség az EU27 átlagához	régiós helyezés
GDP/fő	62,8%	3.	66,3%	4.	76,7%	7.
AIC/fő	64%	3.	63%	6.	70%	10-11.

2004-2010: kormányzási útvesztés

2001 után politikai okokból (lakásprogram, „jóléti rendszerváltás”) *devizás eladósodást okozó fiskális túlköltekezés; a fiskálist kontrázó monetáris politika; és a kormányzási fejetlenséget eszkalálva a deviza alapú lakossági hitelezés és eladósodás elszabadítása*

A 2008-as világvál-
ság bezárja az állami
és lakossági deviza
adósság csapdát

Már 2006-tól *stabi-
lizációs kényszer, fél-
évtizedre elfojtja a
növekedést*

2010-2023: a kiépülő Orbán-rendszer több alkotórésze is akadályozza a lépéstartást az EU11 országokkal

- **A döntéshozók elszámoltathatóságának elsorvadása** (szabályalapú gazdasági kormányzás abbahagyása, alkotmány-
bírói hatáskör korlátozása, rendeleti kormányzás, utólagos jogalkotás, nagyléptékű állami projektek titkosítása)
- **A gazdasági verseny beszűkítése**, haveri kapitalizmus építése, nepotizmus
- A gazdasági stratégiában és a forrásallokációban **az újraiparosítás és az extenzív növekedés erőltetése**
- **A jóléti állam intézményeinek kiszárítása**, nyugatias fogyasztói társadalom helyett „munkalapú állam” építése

2010-2023: konfliktusos különút az unió peremén

Az Orbán-kormány, miközben teljes erőbedobással végezte az EU támogatások lehívását, **támogatás felhasználási vitákba** (korrupciós kockázat), majd egyre súlyosabb **politikai konfliktusokba keveredett az EU-val** (migráció, Alapjogi Charta, külpolitikai vétőzés). A konfliktusok 2022-ben a Magyarország elleni **jogállamisági feltételelességi eljárás** megindításig jutottak, amelyben **az EU támogatások jelentékeny része felfüggesztésre került** (2023-tól csak a GDP 0,8%-át teszi ki a nettó EU transzfer). **Egyre valószínűbb a felfüggesztett uniós támogatások végleges elvesztése.**

A *területi* egyenlőtlenségek vizsgálatának két alapkérdése: **nagyságuk** és **térbeli „mintázatuk”**.

Az **EU-27 országcsoporton belül**: folyamatosan és jelentősen csökkenő jövedelmi egyenlőtlenségek. A **11 kelet-közép-európai ország** éves átlagos **növekedési üteme több mint háromszorosa** az uniós átlagnak.

A felzárkózás már az ezredfordulótól folyamatos, egyenletes, és mind a 11 országra kiterjedő, de:

- Leggyorsabban az ezred-fordulón legfejletlenebb országok növekedtek a leglassabban pedig a legfejlettebb Szlovénia, Csehország és Magyarország → *jelentős közeledés a 11 ország között is.*
- A 11 ország jelentős belső egyenlőtlenségei azonban jellemzően nem csökkentek.
- A felzárkózás háttere: döntően nem a csatlakozás vagy az uniós kohéziós politika, hanem a spontán piaci folyamatok (működőtőke-befektetések!)
- Kiegyenlítő hatásúak a demográfiai trendek is.
- A kiegyenlítő hatás ellenére az EU-n belüli fejlettségi térszerkezet csak kis mértékben módosult.

Magyarországon belül az egyenlőtlenségek mértékének **stagnálása vagy enyhe mérséklődése** jellemző, de a különböző egyenlőtlenségi dimenziókban lényegesen eltér a különbségek nagysága.

A lakossági jövedelem 2018-ig tartó kiegyenlítődésének fő tényezői

- **a nagyvárosok** – különösen Budapest – **előnyének mérséklődése**; és
- az átlagnál jelentősebben **növekvő egy főre jutó (reál)jövedelem az elmaradott térségekben**, kistelepüléseken, döntően a **foglalkoztatási** helyzet általános javulása miatt.

2018-cal azonban véget ért a kiegyenlítődési trend, azóta **markáns divergencia** figyelhető meg az egy lakosra jutó jövedelem térségi, települési értékeiben.

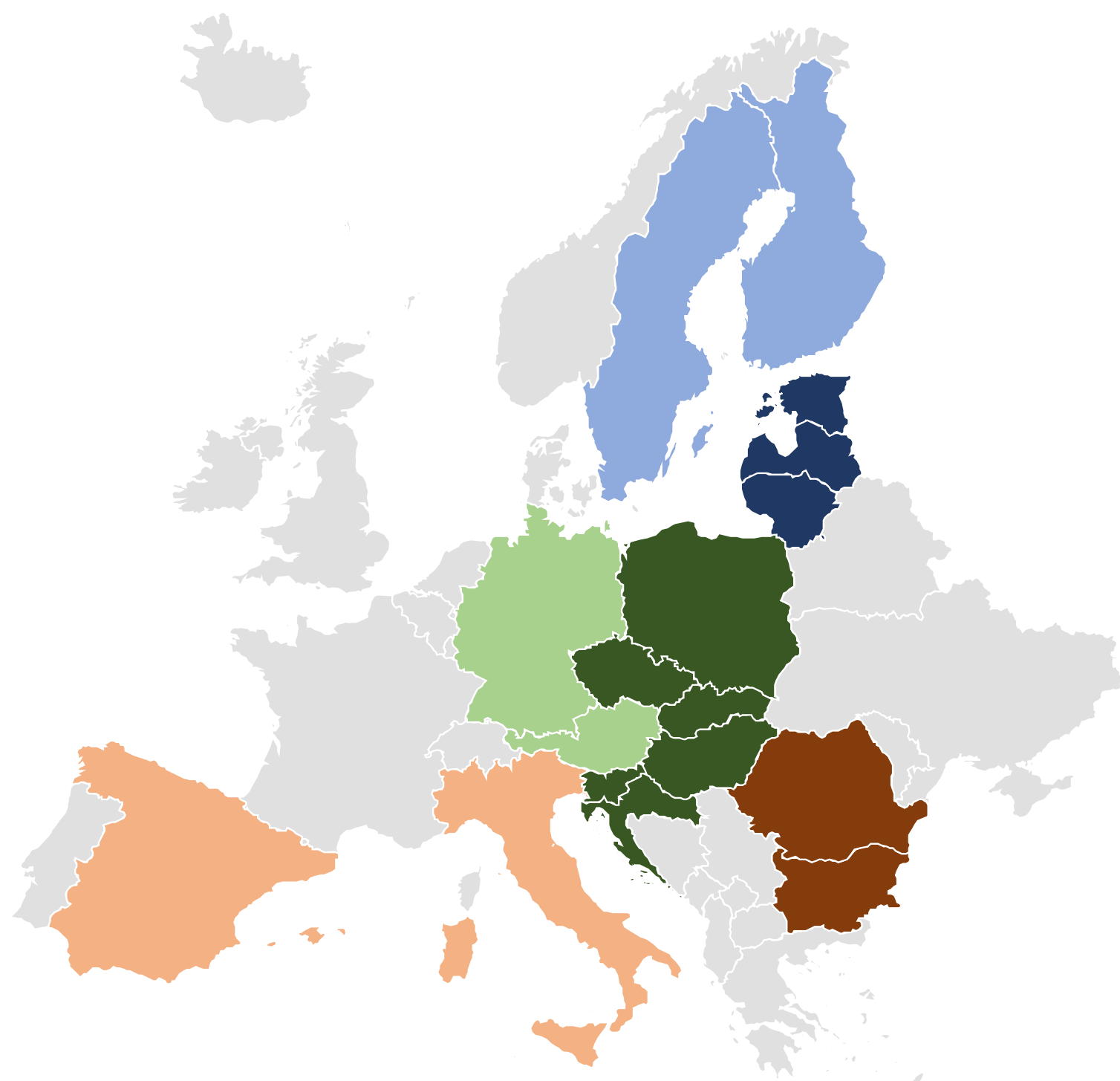
A fejlettségi térszerkezet érdemben nem változott 2000 után sem, földrajzilag továbbra is **karaktersen elkülönülnek a „fejlett” és „elmaradott” térségek**:

- a fejlett budapesti agglomerációval és a hozzá csatlakozó Észak-Dunántúllal szemben Északkelet-Magyarország és Dél-Dunántúl külső és belső perifériái közül csak néhány nagyváros emelkedik ki szigetszerűen.

Az elmúlt néhány év folyamatai a térségtípusok **újbbóli térbeli koncentrációját** jelzik.

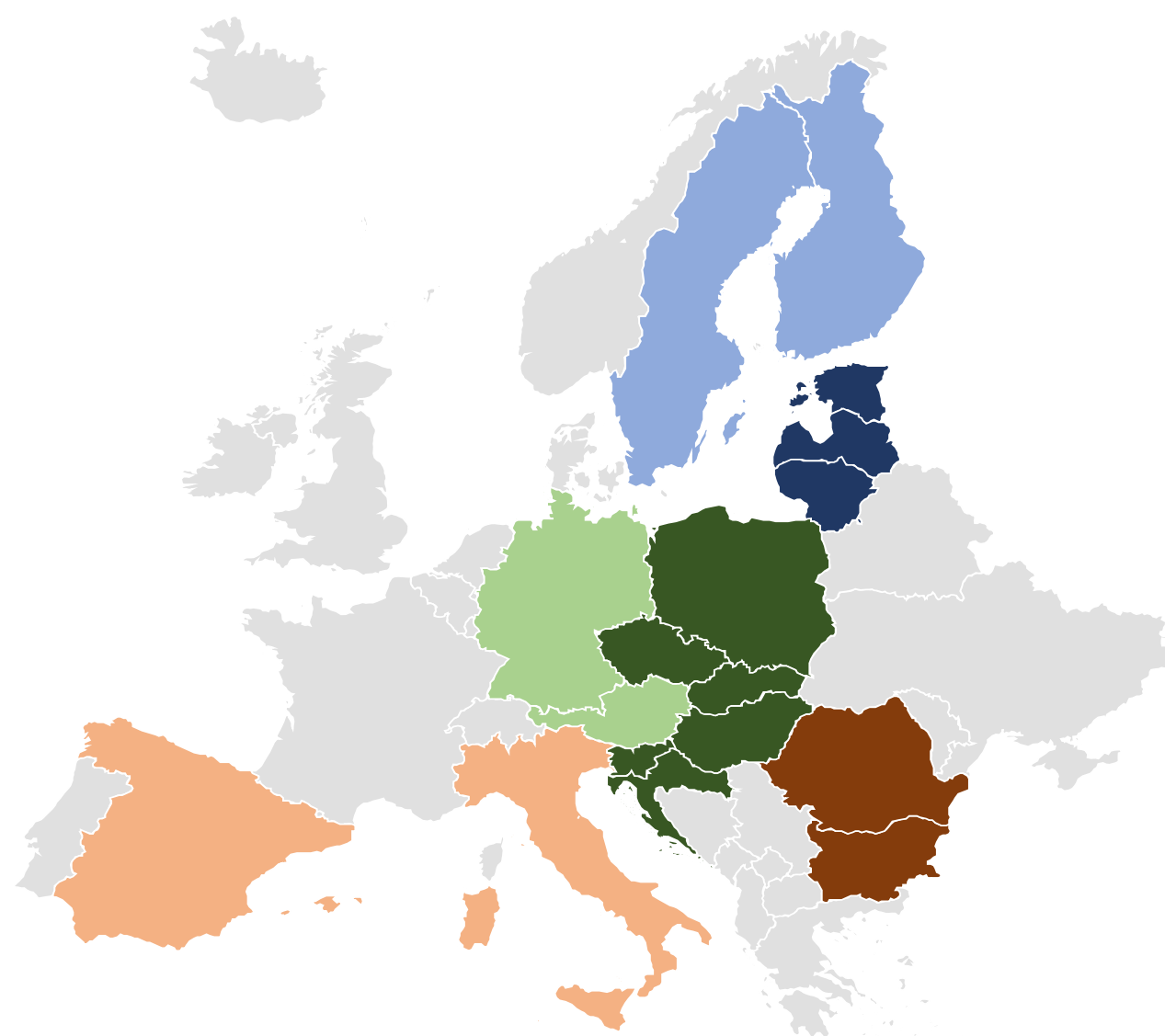
A konvergencia értelmezése: a referencia országokhoz való közeledés a szigma, vagy béta konvergencia vizsgálata helyett

Társadalmi mérőszámok, háztartási jellemzők alapján

Vizsgált területek és mérőszámok

Népesedési folyamatok	A népesség mérete	Lakosságszám
	Demográfiai viselkedés	Teljes termékenységi ráta Szülések átlagos életkora
	Egészség	Születéskor várható élettartam Csecsemőhalandóság
Gazdasági jólét	Munkaerőpiac	A népesség aktivitási rátája
	Jövedelmek	Mediánjövedelmek Tényleges egyéni fogyasztás Súlyos anyagi depriváció
Készségek és ismeretek	Készségek és ismeretek	Az alacsony végzettségűek aránya a népességen belül
		A diplomások aránya a népességen belül

Északon: a baltiak erős közeledése Svédországhoz és Finnországhoz (minden mutatóban, leszámítva a várható élettartamot), viszont erős divergencia a népességszámot illetően.

Délen: Bulgária és Románia esetében jövedelmi felzárkózás, depriváció csökkenés – viszont a referencia országok széttartása is látható.

Közép-Európában: látványos lengyel anyagi (jövedelem és deprivációs ráta) felzárkózás, illetve Szlovéniában erős felzárkózás a várható élettartamot illetően

Magyarországon:

- a **népesség relatív súlyának** demográfiai okokból bekövetkező csökkenése a többi közép-európai EU11-országhoz viszonyítva (kivéve Horvátországot)
- **aktivitási ráta** utolérte vagy meg is előzte az osztrák-német szintet
- **deprivációs ráta** jelentős csökkenése, de még mindig jelentősen magasabb az osztrák-német szintnél
- nincs közeledés a **várható élettartamban**
- relatív lemaradás pl Lengyelországhoz képest **az iskolázottsági szinteket** illetően

Eredmények

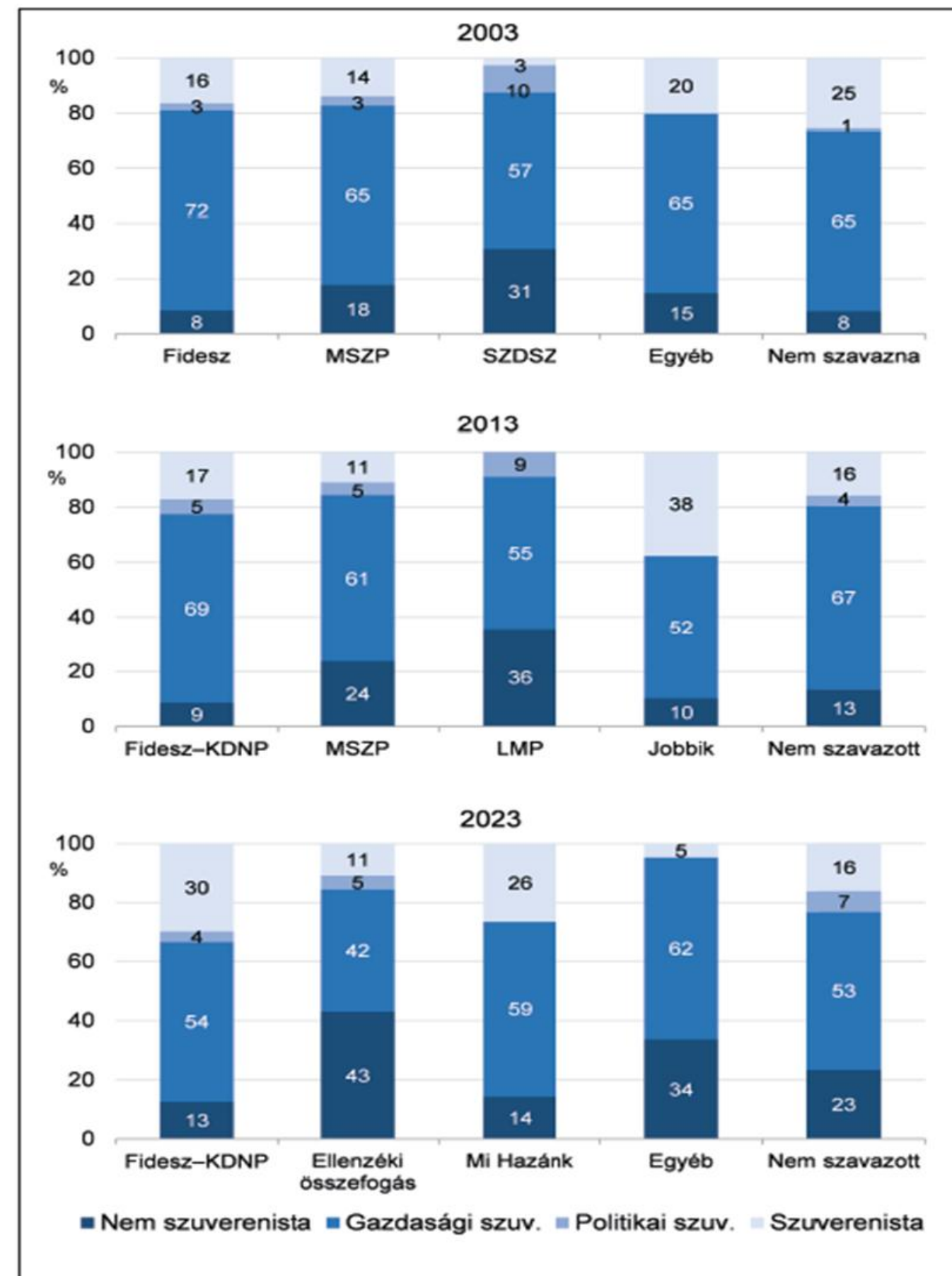
1.Szuverenista vélemények: Elterjedtségük időben viszonylag stabil, abszolút többség a **gazdasági szuverenitást** hangsúlyozó megoldások pártján, a lakosság növekvő része, körülbelül egyötöde **gazdasági és politikai vonatkozásban is** szuverenista állásponton van, egynegyedük pedig **nem szuverenista**.

2.Az EU-val kapcsolatos attitűdök: Stabílan pozitívak a csatlakozás körüli időszak óta, DE jelentős azok aránya, akik nagy fontosságot tulajdonítanak a tagállami kereteknek egy szupranacionálisabb EU-val szemben.

3.A szuverenizmus és az EU-s attitűdök közti kapcsolat: Az EU-val kapcsolatos elképzelések a csatlakozást megelőzően nem kapcsolódtak még össze a szuverenitásproblematikával, ez csak később történt meg. Növekvő polarizációt látunk mind EU-s attitűdök, mind pártpreferencia szerint.

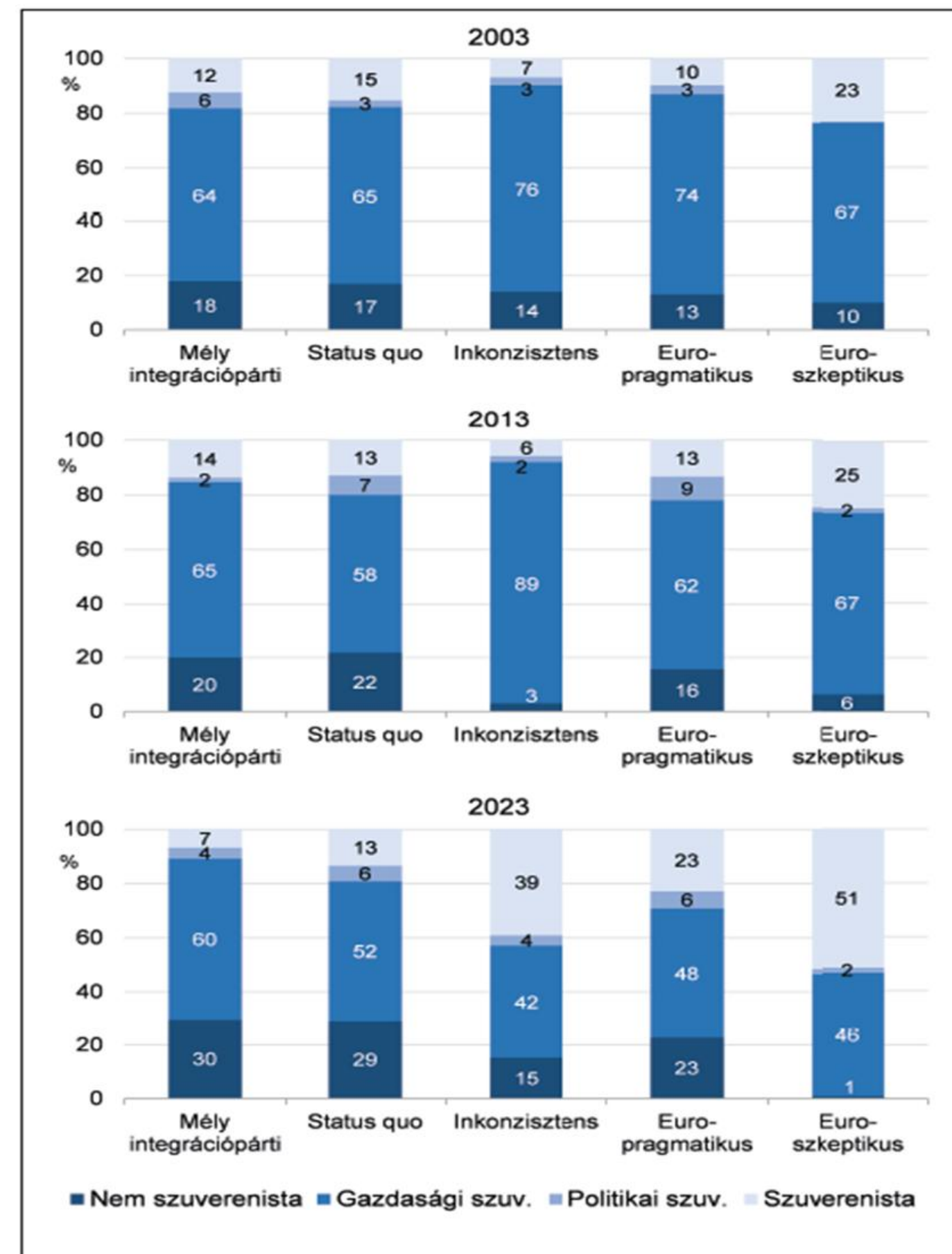
A szuverenizmus pártpreferencia szerinti megoszlásának változása Magyarországon, 2003–2023 (%)

Forrás: saját számítások az ISSP adatai alapján.

A szuverenizmus EU-s attitűd szerinti megoszlásának változása Magyarországon, 2003–2023 (%)

Forrás: saját számítások az ISSP adatai alapján.

Körkérdés a „Magyar felzárkózás az EU-tagság időszakában” kerekasztal résztvevőieihez

A fejezet fontosabb eredményei alapján mit gondolnak, hogyan kerülhetne Magyarország egy tartósabb felzárkózási pályára?
Milyen szerepe lehet ebben az EU-nak?

2. kerekasztal

14:15-14:45 Az emberi erőforrások helyzete Magyarországon

Moderátor: Medgyesi Márton, vezető kutató, TÁRKI

Tóth G. Csaba

A népességváltozás mozgatórugói a visegrádi országokban 1990 és 2020 között

Hárs Ágnes

Migráció, Munkaerőhiány, vendégmunka

Lannert Judit

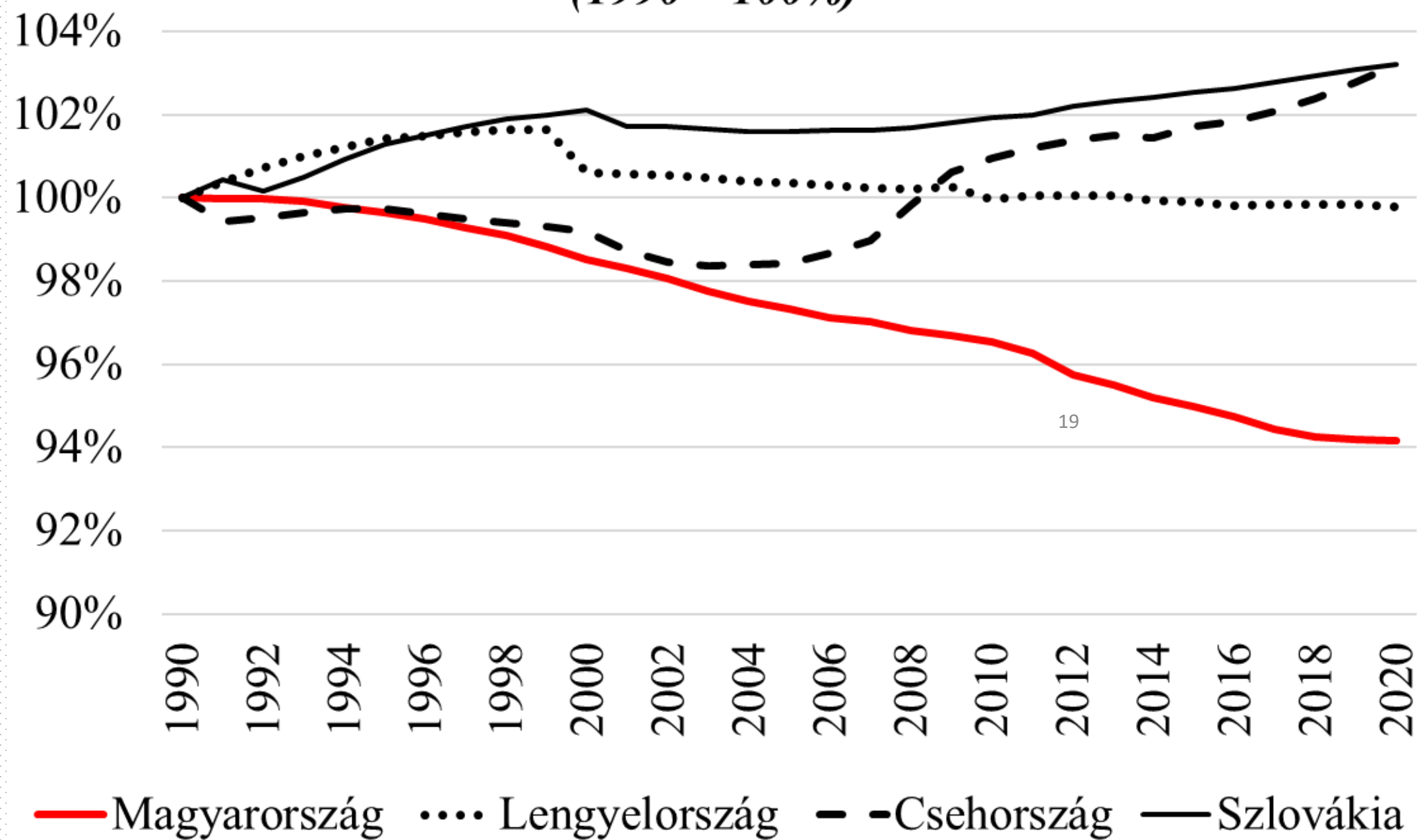
A kreatív gondolkodás a 21. századi iskolában

Kincses Gyula

Status praesens: egészségügyi alapellátás a mai Magyarországon

Népességváltozás a visegrádi államokban 1990 és 2020 között

(1990 = 100%)

A népességszám változásának felbontása:

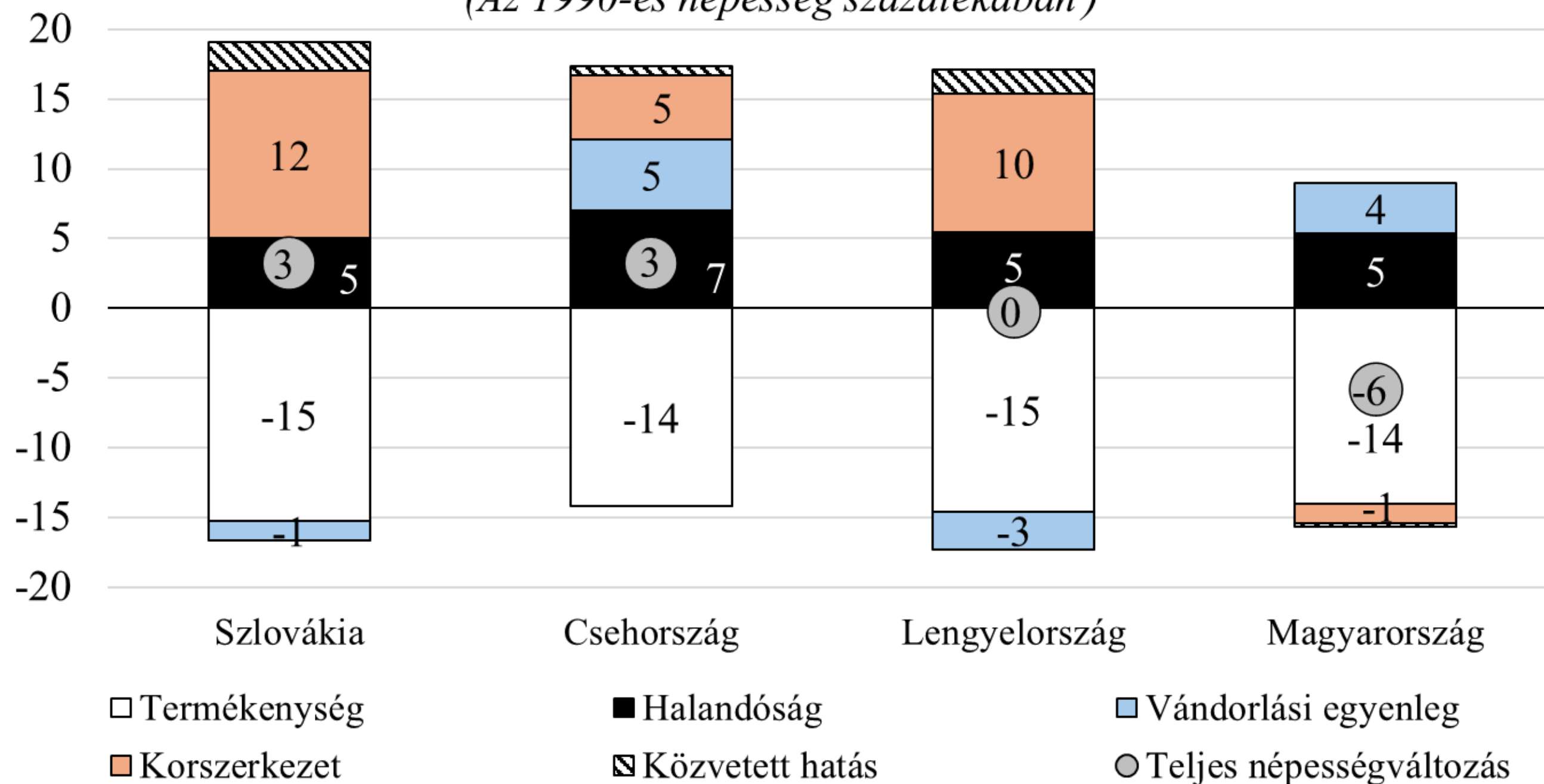
- Születések száma
- Halálozások száma
- Vándorlási egyenleg

VAGY

- Termékenységi ráta
- Halandósági ráta
- Vándorlási ráta
- Kezdeti korszerkezet

Az 1990 és 2020 közötti népességváltozás felbontása az egyes demográfiai tényezők hatására

(Az 1990-es népesség százalékában)

Munkaerőhiány – 2010 közepétől növekvő

Szokásos vélekedés: elvándorlás – hiány – bevándorlás – toborzás

Népszámlálás 2011-2022: 15+népesség 280e fővel csökken, foglalkoztatottak 800e fő növekedés

ábra itt

Gazdasági hatások, munkapiaci változások

- Potenciális hazai munkaerő-tartalék csökken
  - Demográfia + munkapiac túlfűtöttségének a hatására
- Gazdasági növekedés: 2013–2019 éves átl. 4% (GDP) + 500 ezer fővel nőtt a foglalk.
  - 2020–2022-ben már éves átl 2,7%, 2023-24 éves átl. stagnálás.
- Kedvező külső tényezők mellett, gazdasági növekedési környezetben kormány és MNB is erőltetett növekedést diktált.
- 2020-as évek elejére a korábbi gyors gazdasági növekedés feltételei megszűntek, a kormányzat továbbra is növekedést ösztönözte
  - volna (magasnyomású gazd.) , annak kockázatait figyelmen kívül hagyva.
- Extenzív növekedés, termelékenység növ. nincs

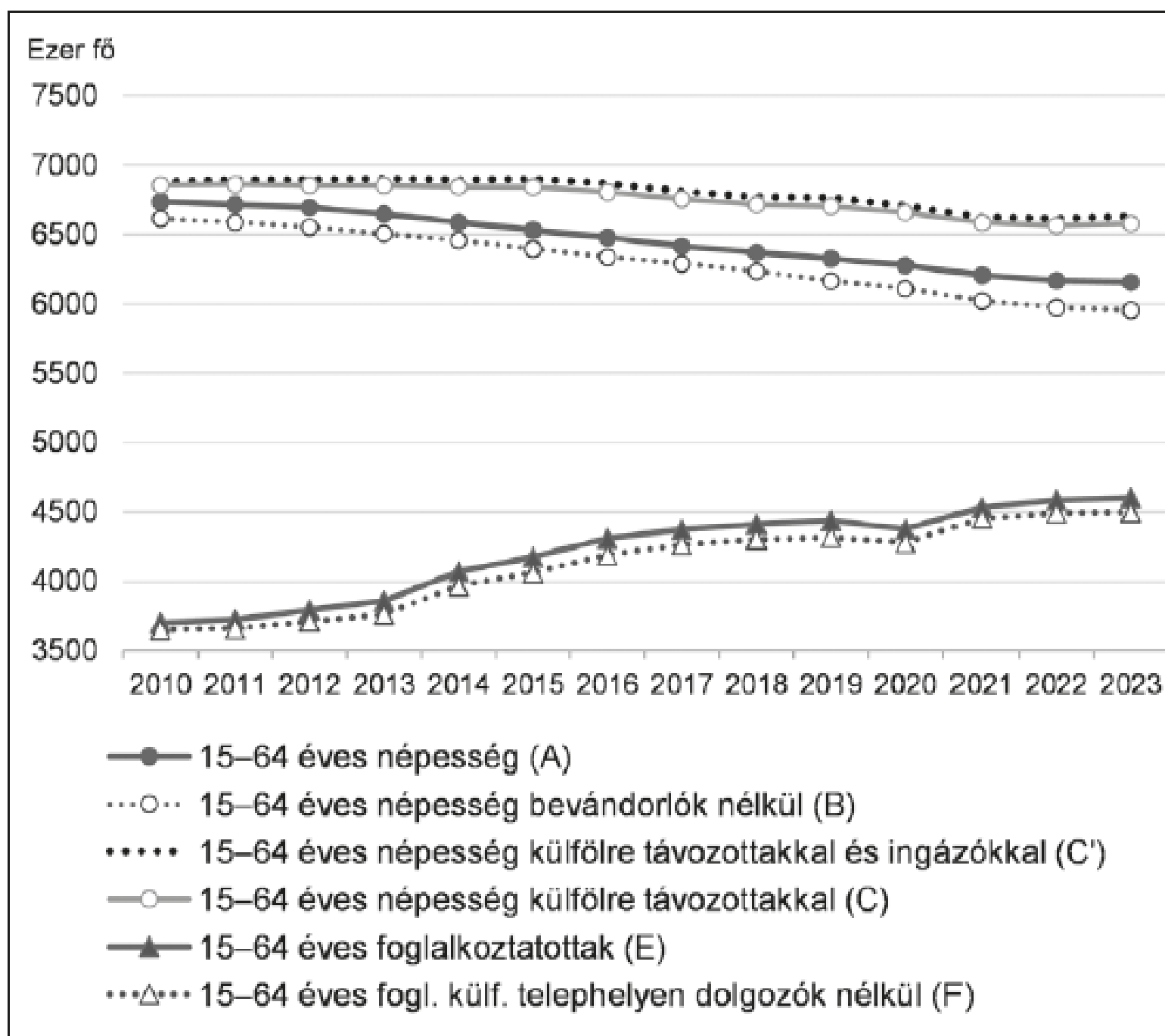
Munkaerőhiány: válaszok, lehetőségek

Munkaerő hazai forrásból – aktivitás növelése & hazacsábítás

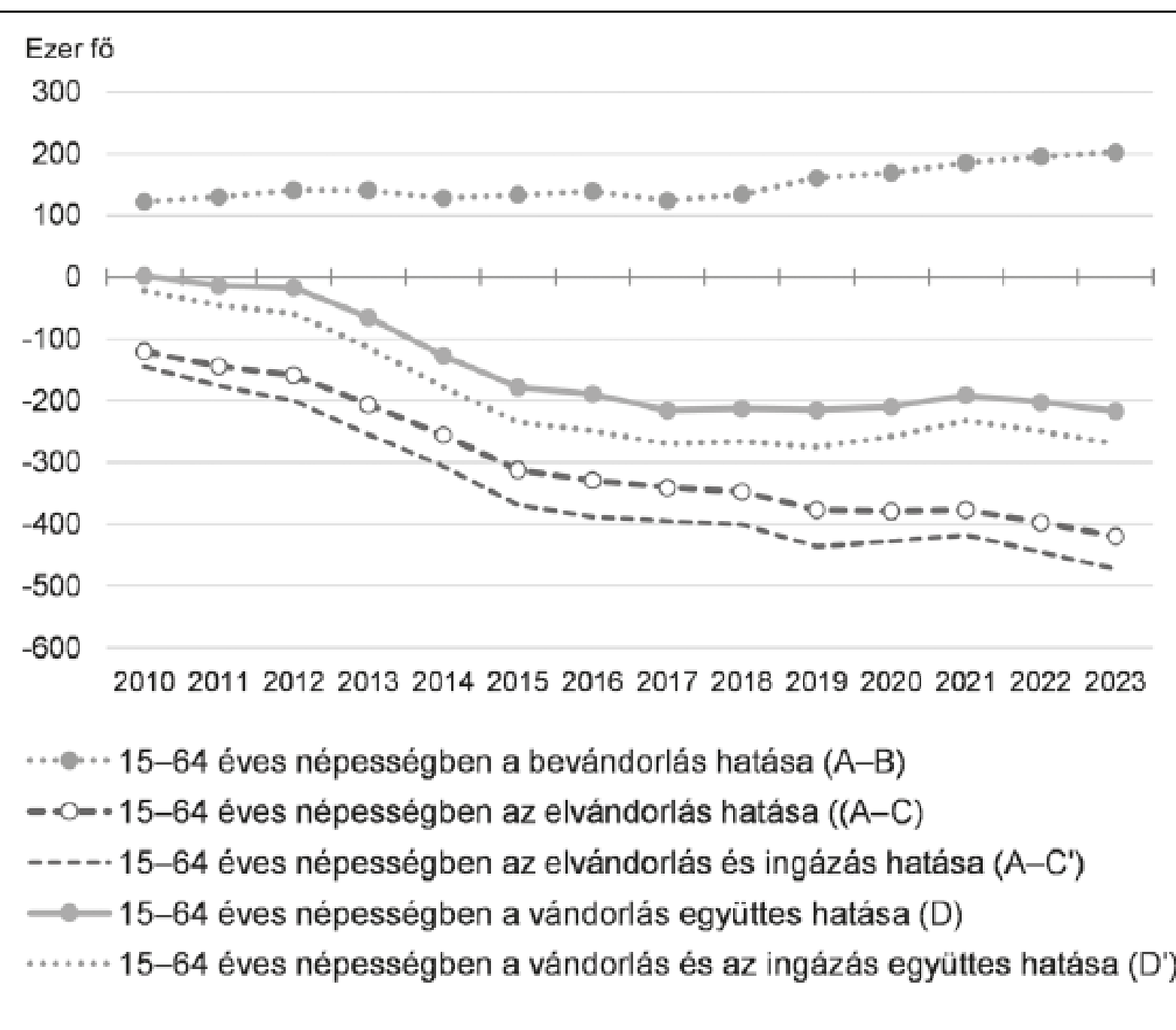
Külföldi munkavállalók

- bevándorlók - EU10-o-ban alacsony az arányuk – szabályozás mellett „spontán”
- vendégmunkások - szakpolitika szervezeten ösztönzi - munkapiacra & a társadalomra gyakorolt hatásai bizonytalanok

1/a. ábra A népesség és foglalkoztatotti létszám migrációs létszám korrekciókkal

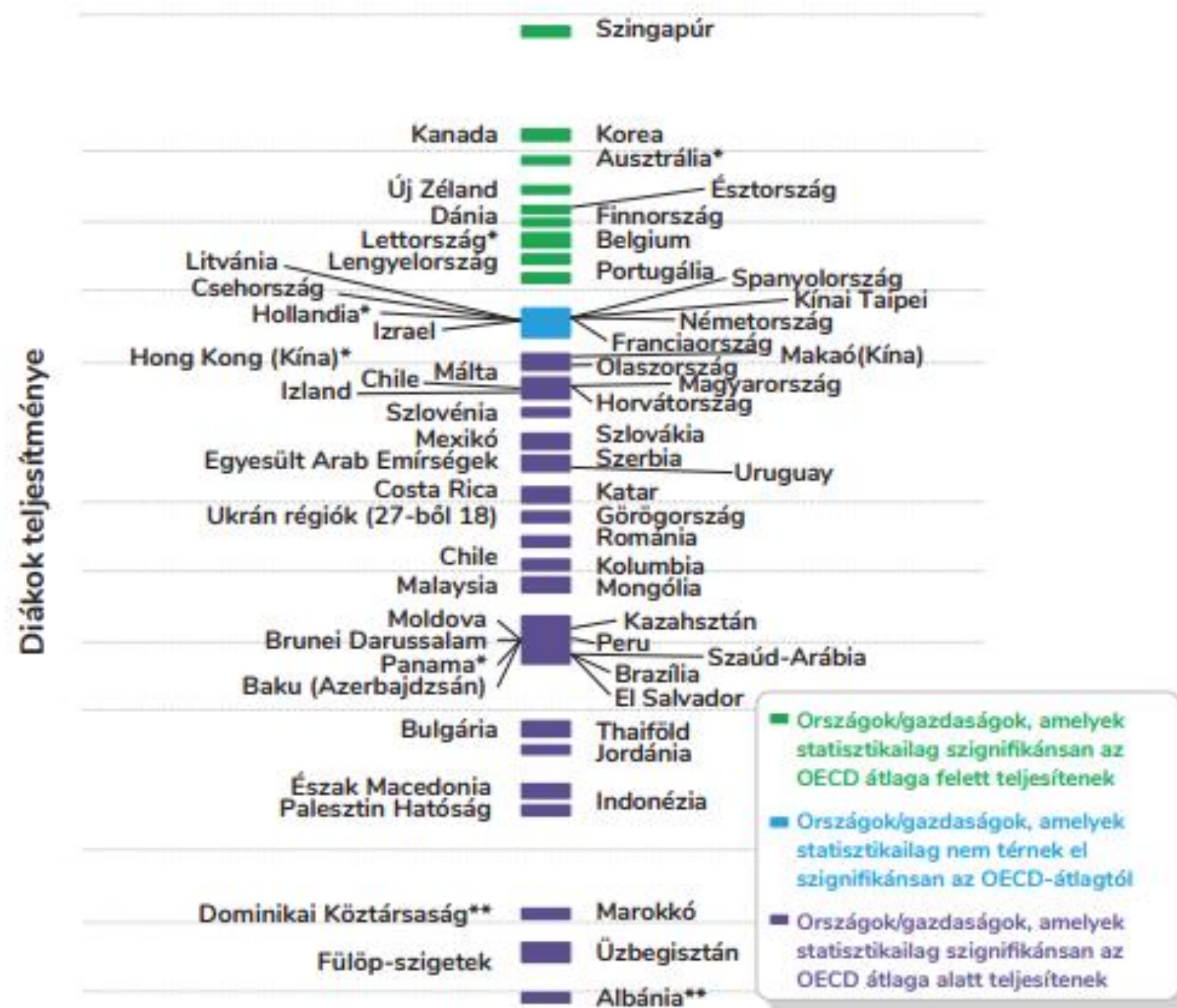
1/b. ábra A be- és az elvándorlás hatása a népességszámra

Forrás: A, B: Eurostat (2024b) [migr_pop1ct]; C: Eurostat (2024c) [lfst_lmbpcita]; E: Eurostat (2024d) [lfsi_emp_a], F: KSH Statisztikai tükör, Munkaerőpiaci folyamatok, különböző negyedéves időszaki kiadványok, 2019–2020: KSH Stadat 2.1.1.1., 2023-tól KSH Stadat 20.2.1.7.

I.3.10. ábra

A kreativitásmérésen elért eredmények országonként, 2022

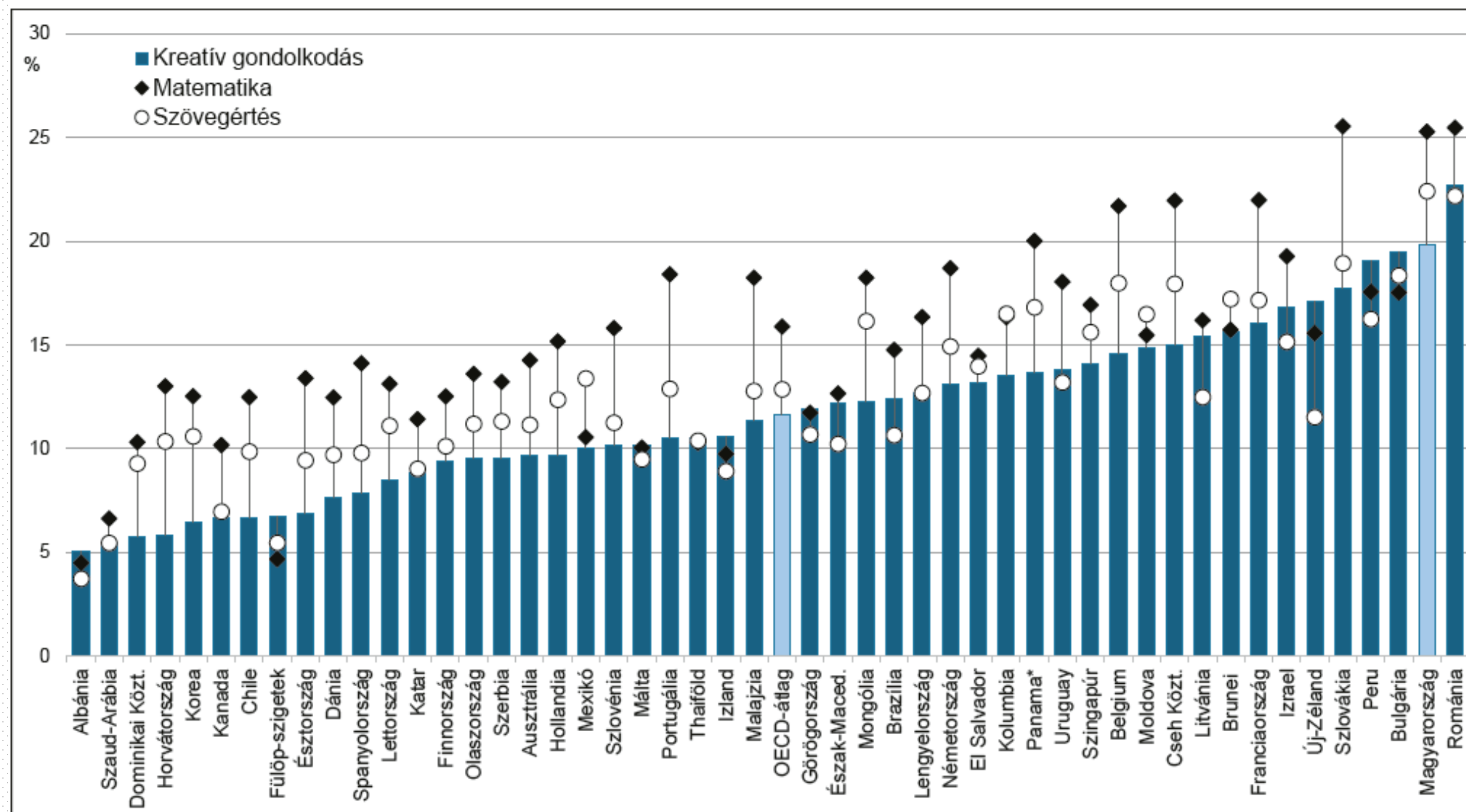

Forrás: OECD, 2024

A sikeres országok titka

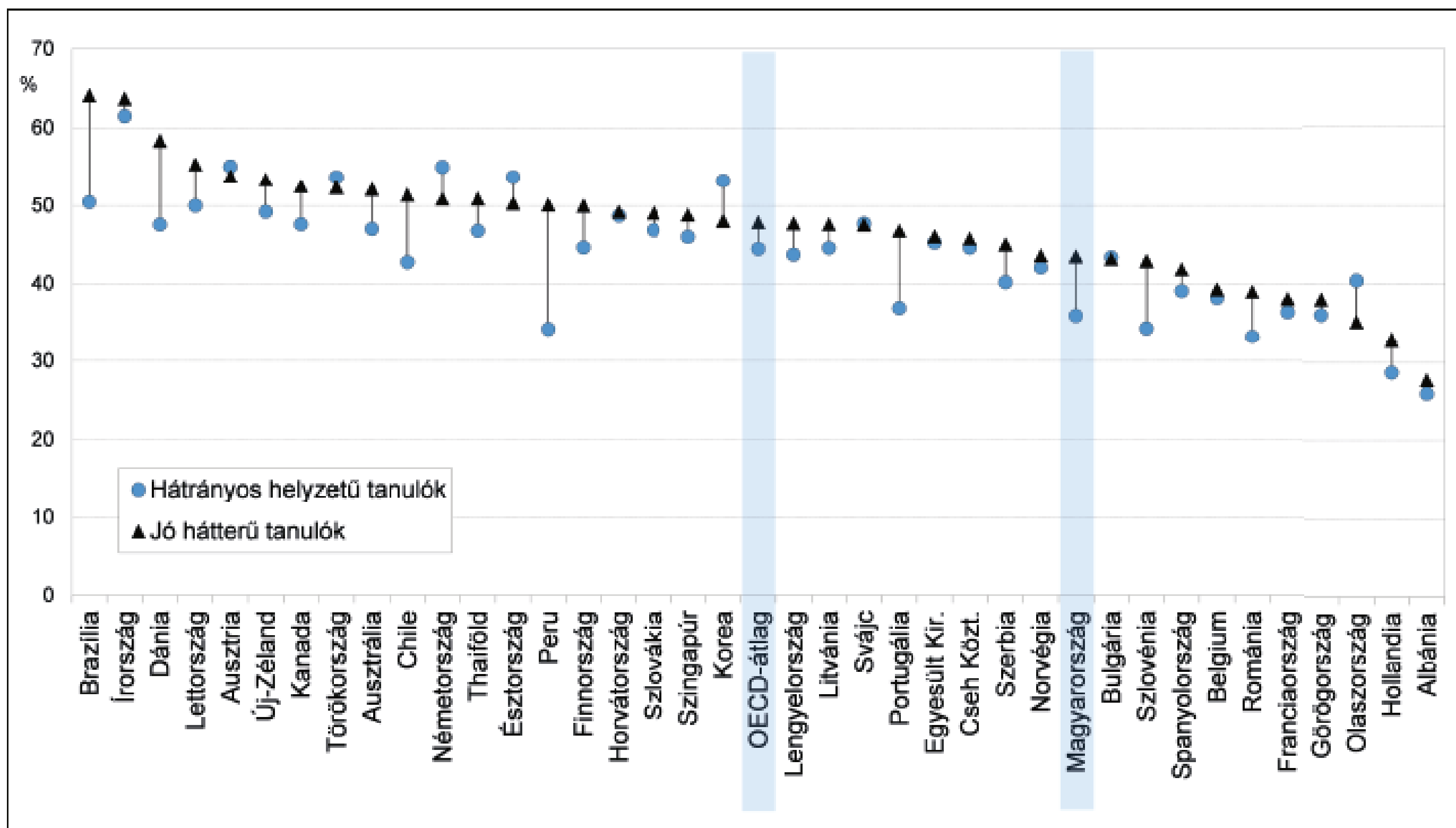
- A kreativitást és/vagy kreatív gondolkodást beágyazzák a tantervbe.
- A pedagógusokat úgy támogatják a kreatív gondolkodás felismerésében, fejlesztésében és értékelésében, hogy meghatározzák a tanulási folyamatokat és segítséget nyújtanak az óraszervezésben is (rubrik).
- Lehetőséget biztosítanak a tantervben a diákok számára, hogy kreatív és/vagy interdiszciplináris munkában vegyenek részt.
- Az elszámoltathatóságot nyomon követéssel és értékeléssel erősítik.

A családi háttér és a különböző kompetenciaterületeken elért tanulói teljesítmény kapcsolata (a teljesítményben meglévő családi háttérnek betudható különbségek százaléka), PISA 2022

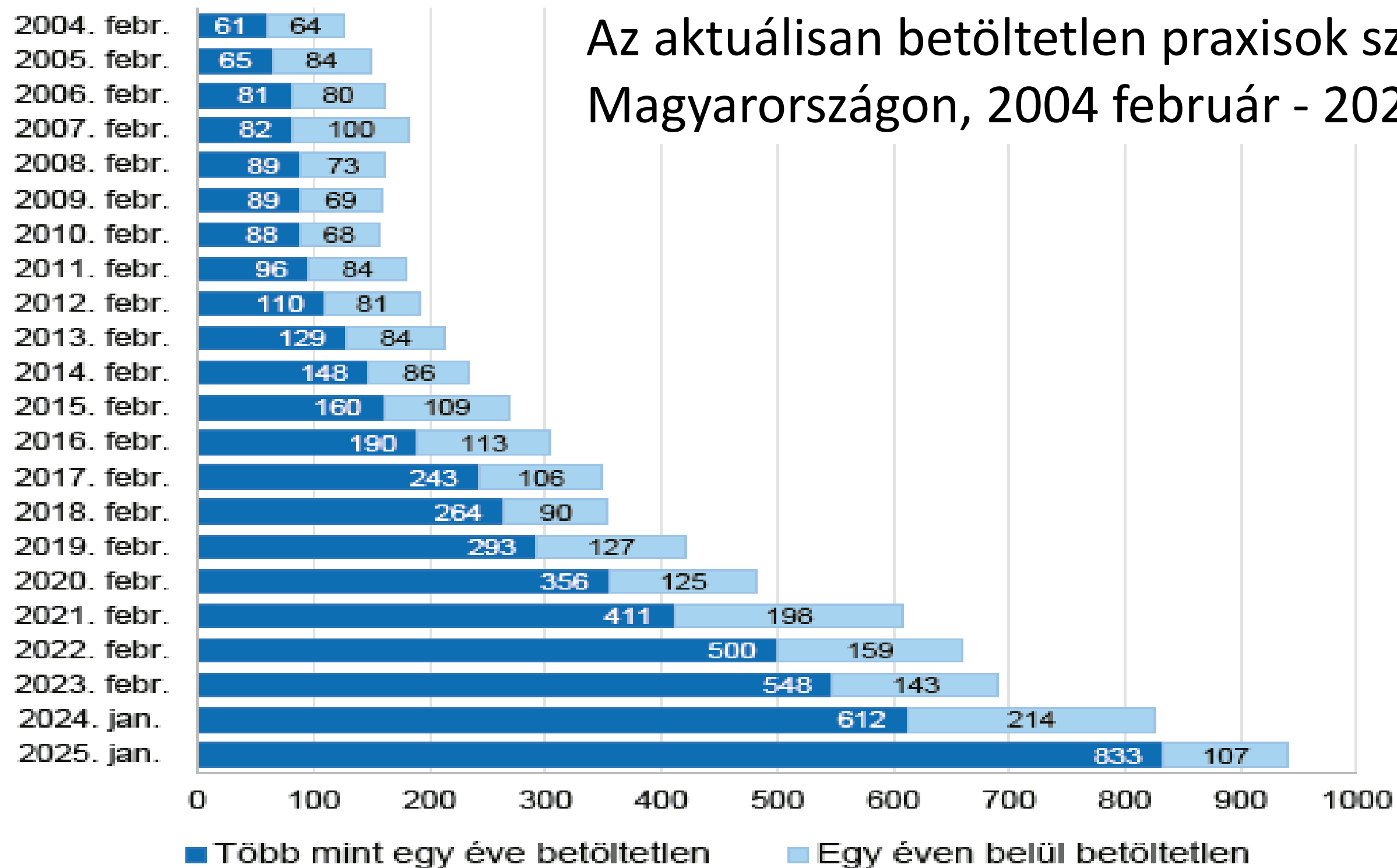

Azon tanulók aránya, akik nem értenek egyet azzal, hogy a kreativitás nem változtatható

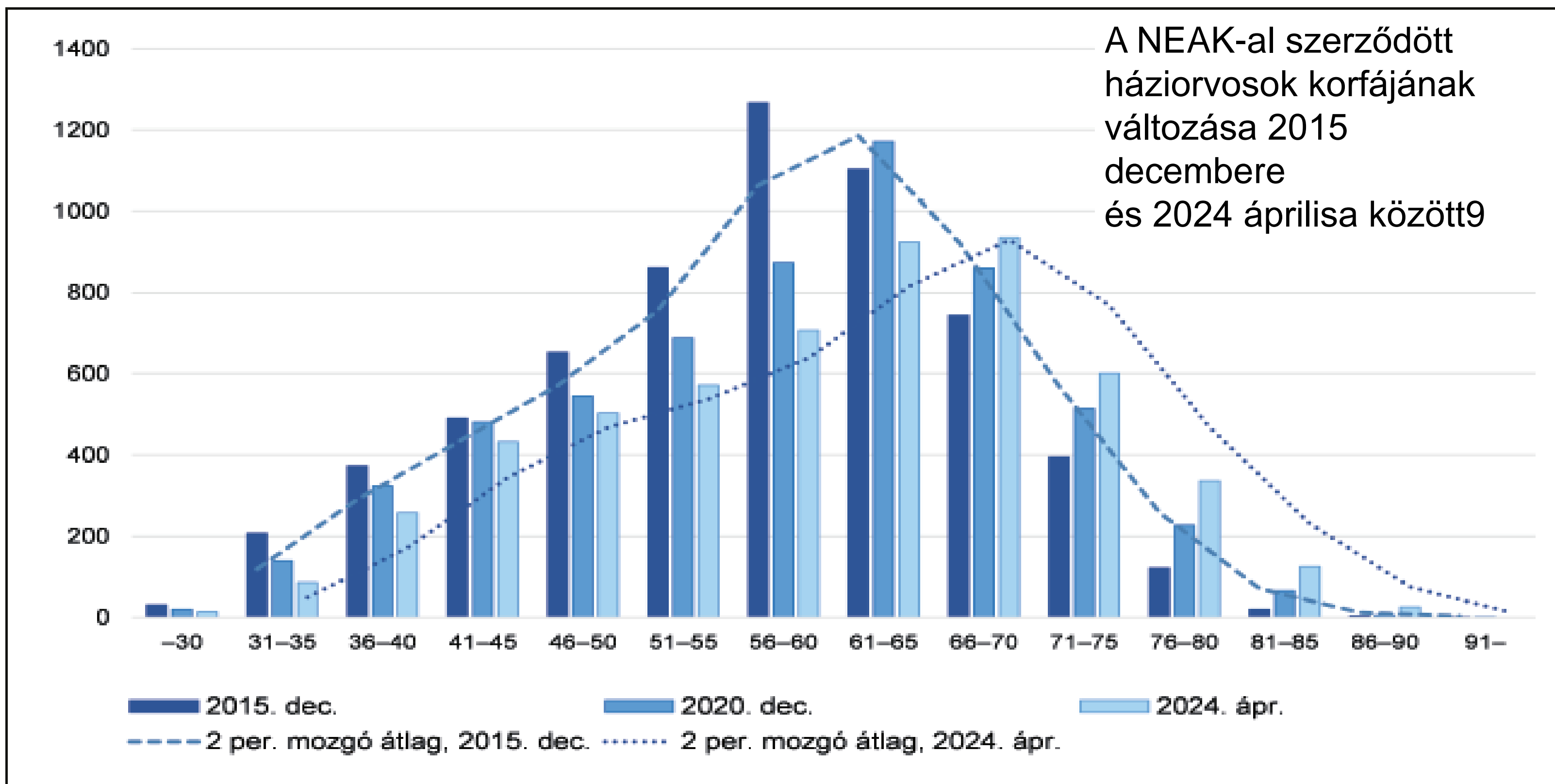

Az aktuálisan betöltetlen praxisok számának alakulása Magyarországon, 2004 február - 2024 január

2025 január: a fél éve betöltetlen praxisok adatát tartalmazza.

Forrás: NEAK és OKFŐ adatközlés

Körkérdés a „Magyar felzárkózás az EU-tagság időszakában” kerekasztal résztvevőihez

A humán tőke magyarországi helyzete az egyes területeken (népesség, oktatás, egészségügy) mennyiben hasonló a középkelet európai térség más országaihoz és milyen lehetőségei vannak a szakpolitikáknak ezeknek a folyamatoknak az alakításában?

14:45-15:00 Navracsics Tibor Közigazgatási és területfejlesztési miniszter

A Társadalmi riport 2024 eredményei a magyar és az uniós politika szempontjából

A Társadalmi riport elérhetőségei

Pdf, fejezetenként, eKönyv, hangoskönyv:

<https://www.tarki.hu/tarsadalmi-riport>

Youtube: @tarkibudapest

Könyvesbolt: Líra-boltok